

DEGINTI — MALONUMAS.

Nepaprastas malonumas — matyti, kaip liepsna viską ryja, kaip viskas juosta ir *keičiasi*. Laikydamas delnuose sugniaužtą žalvarinį antgalį ir milžinišką gyvatę, liejančią ant pasaulio žibalo nuodus, kraujui mušant į galvą, jis jautėsi lyg koks nepaprastas dirigentas, grojantis liepsnų ir ugnies simfonijas, nuo kurių istorija virsta plėnių ir anglių griuvėsiais. Ant bejausmės galvos užmaukšlinęs simbolinį šalną, pažymėtą 451-uoju numeriu, akyse tvieskiant oranžinei liepsnai vien nuo minties, kas tuojau bus, jis spragtelėjo žiebtuvą, ir namas šoktelėjo nuo ryjančios liepsnos, kuri nudažė vakaro dangų raudonai, geltonai ir juodai. Jis žingtelėjo į kibirkščių spiečių. Labiau už viską dabar geidė tos senos pramogos — įkišti į krosnį zefyrą ant pagaliuko, kol knygos plasnajo it balandžiai sparnais, mirdamos namo prieangyje ir pievelėje. Tuo tarpu knygos kilo kibirkščiuojančiais sūkuriiais ir skriejo nešamos pajuodusio nuo suodžių vėjo.

Montegas išsišiepė nuožmia šypsena žmogaus, kuris buvo apsvilintas liepsnos ir atšoko nuo jos.

Jis žinojo, kad grįžęs į gaisrinę galės veidrodyje mirk-
telėti pats sau — pajuodusiam kaip negras, atsiduodančiam
degėsiams. Vėliau, eidamas miegoti, tamsoje vis dar jaus
nuožmiąją šypseną, įspaustą veido raumenyse. Ji niekada
nedingdavo, niekad niekada, kiek tik jis galėjo prisiminti.

Montegas pasikabino ir nublizgino juodvabalio juodu-
mo šalną, tvarkingai pakabino nedegamą švarką, mėgau-
damasis nusiprausė duše ir tada pasišvilpaudamas, susikišęs
rankas į kišenes, perėjo viršutinį gaisrinės aukštą ir krito į
skylę. Pačiu paskutiniu momentu, kai katastrofa jau rodėsi
neišvengiama, jis ištraukė iš kišenių rankas ir įsitvėrė auk-
sinio strypo. Čiuožtelėjęs su cypsmu sustojo, kai kulnai tik
per colį nelietė apatinio aukšto betono.

Jis išėjo iš gaisrinės ir miegančia vidurnakčio gatve
pasiekė metro, kur oru varomas tylus traukinys be gar-
so nuslydo savo tepaliniu taku ir šilto oro gūsiu išleido jį
ant kreminėmis plytelėmis iškloto eskalatoriaus, keliančio
į priemiestį.

Bešvilpaujantį jį eskalatorius iškvėpė į tylų nakties orą.
Jis nuėjo kampo link, beveik apie nieką, bent jau apie nieką
rimta, negalvodamas. Tačiau, dar nepasiekęs kampo, sulė-
tino žingsnį, lyg būtų nežinia iš kur pūstelėjęs vėjas ar kas
pašaukęs jį vardu.

Kelias pastarąsias naktis tas šaligatvis tuoj čia už kam-
po, žvaigždžių šviesoje vedantis jo namų link, kėlė nepaaiš-

kinamus jausmus. Jis jautė, tartum akimirką prieš pasukant už kampo ten kažkieno jau būta. Oras atrodė įelektrintas ypatingos ramybės, lyg kas nors ten būtų ramiai laukęs ir tik paskutiniu momentu prieš jam ateinant pavirtęs šešėliu ir praleidęs jį per save. Gal nosis užuodė vos dvelkiančius kvėpalus, gal rankų ar veido oda pajuto šoktelėjusią temperatūrą tame viename taške, kur stovint žmogui aplinkinis oras per akimirką gali sušilti dešimčia laipsnių. Jis niekaip negalėjo to suprasti. Kas kartą pasukęs matydavo tik baltą, tuščią, išlinkusį šaligatvį, ir tik vieną naktį lyg kažkas mikliai nuskuodė pievele tolyn, dar jam nespėjus sutelkti žvilgsnio ar pratarti žodžio.

O šiąnakt jis sulėtino žingsnį tiek, kad kone sustojo. Mintimis jau spėjo pasukti už kampo, kai nugirdo silpnutį šnaresį. Kažkas kvėpuoja? Ar tiesiog oras suslėgtas, nes kažkas tylutėliai stovi ten laukdamas?

Jis pasuko už kampo.

Rudens lapai lėkė mėnesienos nušviestu šaligatviu taip, kad mergina, kuri ten ėjo, atrodė lyg prikalta prie čiuožiančio kelio ir nešama pirmyn vėjo ir lapų. Ji buvo kiek palenkusi galvą — žiūrėjo, kaip bateliai maišo besisukančius lapus. Veidas smulkus, baltas it pienas, ir jame atsispindi kažkoks švelnus alkis, visko siekiantis su nepailstamu smalsumu. Kone nuostabos išraiška, tamsios akys taip įsisiurbusios į pasaulį, kad nuo jų niekas nepaspruks nepastebėtas. Suknelė balta, švagždanti. Jam pasirodė, kad beveik girdi rankų mostus jai einant, o dabar — be galo sil-

pną garsą, balto jos veido krustelėjimą, jai suvokus, kad tik akimirka ją skiria nuo vyriškio, stovinčio vidury šaligatvio ir laukiančio.

Medžiai virš galvų su triukšmu nukrėtė sausąjį lapų lietų. Mergina sustojo, iš nuostabos, rodos, norėdama atsi-traukti, tačiau vis dėlto nejudėdama žiūrėjo į Montegą to-kiomis tamsiomis, spindinčiomis, gyvomis akimis, kad tas pasijuto, lyg būtų pasakęs kažką tikrai nuostabaus. Bet jis žinojo pravėręs burną tik pasisveikinti, o paskui, kai ją, ro-dos, užhipnotizavo jam ant rankos nupiešta salamandra ir fenikso diskas ant krūtinės, jis vėl prabilo:

— Tikriausiai, — pasakė jis, — jūs — naujoji mūsų kaimynė, ar ne?

— O jūs tikriausiai... — mergina pakėlė akis nuo jo profesinių ženklų, — gaisrininkas.

Jos balsas nutilo.

— Kaip keistai jūs tai ištarėte.

— Būčiau... būčiau supratusi ir nežiūrėdama, — lėtai prakalbo ji.

— Žibalo kvapas, taip? Mano žmona nuolat skundžia-si, — jis nusijuokė. — Niekaip jo švariai nenusiplausi.

— Taip, nenusiplausi, — pagarbiai pritarė ji.

Jis pajuto tartum ji, nė nekrustelėdama, eitų aplink jį ratais, vis jį pasukdama, ramiai pakratydama ir tuštindama kišenes.

— Žibalas man, — prabilo jis, nes tylą užsitęsė, — niekas kita — tik kvepalai.

— Nejaugi tikrai taip?

— Žinoma. Kodėl gi ne?

Ji truputį apie tai pamąstė.

— Nežinau. — Pasisuko veidu į šaligatvį, vedantį jų namų link. — Ar neprieštarautumėte, jei grįžčiau drauge su jumis? Aš — Klarisė Maklelan.

— Klarisė. Gajus Montegas. Eime. Ką čia veiki taip vėlai? Vaikštinėji? Kiek tau metų?

Vėsoką vėjuotą naktį jie ėjo sidabrinium šaligatviu, o oras dvelkė šviežiais abrikosais ir žemuogėmis; jis apsidairė ir susivokė, kad tai neįmanoma tokiu vėlyvu metų laiku.

Dabar su juo buvo tiktai mergina, jos veidas mėnesienoje atrodė baltas kaip sniegas, ir jis žinojo, kad apmąsto jo užduotus klausimus, ieškodama kuo geriausių atsakymų.

— Na, — atsakė ji, — man septyniolika ir aš pamišusi. Dėdės nuomone, toks derinys neišvengiamas. Kai kas nors paklaus, kiek tau metų, sako jis, visada sakyk septyniolika ir kad esi pamišusi. Argi ne puikus nakties metas pasivaikščioti? Man patinka stebėti daiktus, juos uosti ir žiūrėti, o kartais nemigti ištisą naktį ir stebėti, kaip pateka saulė.

Jie ėjo toliau netardami nė žodžio, ir pagaliau mergina mąsliai tarė:

— Žinote, aš visai jūsų nebijau.

Jis nustebo:

— O kodėl turėtum bijoti?

— Daugelis juk bijo. Bijo gaisrininkų, norėjau pasakyti.

Bet juk jūs — toks pat žmogus...

Jis matė save jos akyse — pakibusį dviejuose skaidraus vandens lašuose, tamsų ir mažutį, net mažiausias smulkmenas — raukšleles aplink lūpas, viską, — lyg tos akys būtų buvę du stebuklingi violetinio gintaro gabalėliai, galintys visą jį įtraukti ir laikyti. Jos veidas, dabar atgręžtas į jį, buvo lyg trapus matinis kristalas, skleidžiantis švelnią neblėstamą šviesą. Ne isterišką dirginančią elektros šviesą, bet... kokią? Keistai raminamą ir viltį teikiančią žvakės šviesą. Kartą, dar vaikystėje, užgesus šviesai, motina surado ir įžiebė paskutinę žvakę, ir trumpą valandėlę viskas pasikeitė, ir buvo atrasta iš naujo, žvakės apšviesta erdvė neteko beribių matmenų ir jaukiai susitraukė aplink juos, o jiedu, mama ir sūnus, — sėdėjo dviese, jau perkeisti, besiviliantys, kad elektra neįsižiėbs per greitai...

Ir tada Klarisė Maklelan prabilo:

— Ar galėčiau užduoti klausimą? Kiek jau laiko jūs dirbate gaisrininku?

— Nuo dvidešimties, jau dešimt metų.

— Ar esate kada *skaitęs* tas knygas, kurias deginote?

Jis nusijuokė:

— Įstatymas draudžia!

— Oi. Žinoma.

— Puikus darbas. Pirmadienį degini Milį, trečiadienį — Vitmeną, penktadienį — Folknerį, leidi visus juos pelenais, o paskui sukūreni ir pelenus. Toks mūsų profesijos devizas.

Jie ėjo vis toliau, ir mergina paklausė:

— Ar tiesa, kad senų senovėj gaisrininkai *gesindavo* ugnį, užuot ją kūrę?

— Ne. Namai *visuomet* buvo nedegūs, patikėk mano žodžiais.

— Keista. Esu girdėjusi, kad kadaise, senų senovėje, namai savaime užsiliepsnodavo ir reikėdavo gaisrininkų, kad šie *užgesintų* ugnį.

Jis nusijuokė.

Ji permetė Montegą žvilgsniu:

— Kodėl juokiatės?

— Nežinau, — jis vėl ėmė juoktis, paskui liovėsi. — O ką?

— Juokiatės, nors nieko juokingo nepasakiau, ir iš karto atsakote. Net nesusimąstydamas, ko jūsų paklausiau.

Jis stabtelėjo.

— Tu *tikrai* keista, — pasakė žiūrėdamas į ją. — Nejaugi tu nieko negerbi?

— Visai nenoriu įžeisti. Tik turbūt pernelyg mėgstu stebėti žmones.

— Na, o šitai tau *ką nors* reiškia? — Montegas paplekšnojo per skaičius „451“, išsiuvinėtus ant anglių juodumo rankovės.

— Taip, — sušnabždėjo Klarisė ir paspartino žingsnį. — Ar kada nors esate stebėję reaktyvinius automobilius, lekiančius štai tais bulvarais?

— Bandai pakeisti temą!

— Kartais man atrodo, kad vairuotojai net nežino, kas

yra žolė arba gėlės, nes niekada nemato jų taip greitai lėkdami, — tęsė ji. — Jei parodytumėt vairuotojui žalią dėmę, taip, taip, sakytų jis, tai žolė! Rausva dėmė — tai rožių sodas! Baltos dėmės — namai. Rudos dėmės — karvės. Kartą mano dėdė važiavo autostrada lėtai. Jis slinko keturiasdešimties mylių per valandą greičiu, ir jį dviem dienoms pasodino į kalėjimą. Argi tai ne juokinga ir drauge ne liūdna?

— Tu per daug galvoji, — sumišęs tarė Montegas.

— Retai težiūriu „sienrodžius“, retai einu į lenktynes ar atrakcionus. Turbūt todėl turiu į valias laiko keistoms mintims. Ar esate matęs už miesto dvejų šimtų pėdų ilgumo reklamas? Ar žinote, kad kitados reklamos būdavo tik dvidešimties pėdų ilgio? Bet tada automobiliai ėmė lakstyti tokiu greičiu, jog teko reklamas ištempti, kad tos nors kiek ilgiau būtų jiems matomos.

— Nežinojau! — Montegas šturkščiai nusijuokė.

— Esu tikra, kad žinau dar kai ką, ko jūs nežinote. Rytais ant žolės būna rasa.

Staiga jis suprato, kad neprisimena, ar žinojo tai, ar ne, ir dėl to kone sudirgo.

— O jei pažvelgsite ten, — Klarisė atlošė galvą į dangų, — mėnulyje įžiūrėsite žmogų.

Jis jau seniai nebuvo ten žvalgęsis.

Likusį kelio galą jie ėjo tylomis: ji — susimąsčiusi, jis — sugniaužęs kumščius ir nejaukiai tylėdamas, šaudydamas į merginą kaltinamus žvilgsnius. Kai jiedu priėjo jos namą, ten degė visos šviesos.

— Kas ten darosi? — Montegas retai tematydavo tiek daug šviesų.

— A, tai tik mano mama, tėvas ir dėdė sėdi sau ir šnekasi. Dabar tai irgi retai pasitaiko, panašiai, kaip vaikščioti pėsčiomis. Kitą kartą mano dėdę areštavo — ar jau pasakojau? — už tai, kad ėjo pėsčiomis. Ak, mes tikrai *baisiai* keisti.

— Bet apie ką jūs *šnekatės*?

Ji nusijuokė:

— Labanakt! — Ir ėmė nuo jo tolti. Paskui tartum kažką prisiminė ir sugrįžusi pažvelgė į jį nustebusi ir susidomėjusi. — Ar jūs laimingas? — paklausė.

— *Koks?* — suriko jisai.

Bet jos jau nebebuvo — mergina nubėgo mėnulio šviesoje, ir jos namo durys švelniai užsivėrė.

— Laimingas! Kokia nesąmonė.

Jis liovėsi juoktis.

Įkišo ranką į specialų plyšį savo lauko duryse. Durys atsivėrė.

— Žinoma, aš laimingas. Ką ji sau mano? Argi aš *nelaimingas*? — paklausė jis nebyliu kambarių.

Stovėjo žiūrėdamas į viršų, į ventiliatoriaus groteles skylėje, ir staiga prisiminė už grotelių esant kai ką paslėpta, kai ką, kas dabar, rodos, spokso į jį, ir greitai nukreipė žvilgsnį.

Koks keistas susitikimas keistą naktį. Jis negalėjo pri-

siminti nieko panašaus, išskyrus vieną popietę prieš kokius metus, kai susitiko parke senuką ir *jiedu* pasikalbėjo...

Montegas papurtė galvą. Pažvelgė į tuščią sieną. Ten buvo merginos veidas, koks išliko atmintyje — tikrai gražus, — tiesą sakant, netgi nuostabus. Toks smulkutis — lyg laikrodėlio ciferblatas, vos matomas tamsiame kambaryje vidurnaktį, kai pabundi pasižiūrėti, kiek laiko, ir laikrodis tau pasako valandą, minutę ir sekundę, o balta tyla ir švytėjimas tau byloja apie naktį, skubančią pirmyn į dar didesnę tamsą, bet drauge ir į naują saulėtekį.

— *Ką?* — paklausė Montegas to antrojo savęs, to pašamoniš kvailio, kartkartėmis imančio vapėti visai nepriklausomai nuo valios, įpročio ir sąžinės.

Jis dar kartą žvilgtelėjo į sieną. Koks jos veidas panašus į veidrodį. Neįmanoma — kiekgi pažįsti žmonių, kurie atspindėtų tau tavo paties šviesą? Žmonės dažniau panašūs — jis ieškojo palyginimo, prisiminė vieną iš savo darbo — kaip deglai, liepsnojančios, kol smilktelėję užgęsta. Kaipgi retai kitų žmonių veidai atspindės tavo paties išraišką, tavo paties slapčiausią virpančią mintį?

Kokia nuostabi tos merginos įžvalgos galia: ji — lyg įdėmus marionečių spektaklio žiūrovas, nujaučiantis kiekvieną mirktelėjimą, rankos mostelėjimą, pirštų spragtelėjimą akimirka prieš jam pasigirstant. Kiek laiko jie ėjo drauge? Tris minutes? Penkias? Ir koks dabar tai atrodė ilgas laiko tarpas. Kokia įspūdinga atrodė jos figūra scenoje priešais ją, koks šešėlis krito ant sienos nuo jos menko kūnelio!

Jis jautė, kad ji sumirksėtų panižus jo akiai. O jeigu jam vos vos įsitemptų žandikaulio raumenys, ji nusižiovautų gerokai anksčiau nei jis pats.

„Dabar, kai pagalvoju, lyg ir atrodytų, kad ji laukė manęs ten, gatvėje, tokią vėlyvą naktį...“

Jis atvėrė miegamojo duris.

Atrodė, lyg būtų įėjęs į šaltą marmurinę mauzoliejaus kambarį, kai nusileidžia mėnulis. Visiška tamsa, nė užuominos apie sidabrinį išorės pasaulį, langai sandariai užšauti, kambarys — lyg kapų rūsys, kur neprasiskverbs nė garselis iš didžiojo miesto. Kambarys nebuvo tuščias.

Jis įsiklausė.

Ore subtiliai zyzė šokantis uodas, dūzgė elektrinė vapsva, įsitaisiusi specialiame rausvame šiltame lizde. Muzikos garso beveik užteko, kad Montegas pagautų melodiją.

Jis pajuto, kaip šypsena nuo jo veido slysta, tirpsta ir linksta lyg lašinių odelė, raitosi it vaškas nuo fantastiškos žvakės, per ilgai degusios ir dabar gęstančios, virstančios. Tamsa. Ne, jis nėra laimingas. Jis nėra laimingas. Kartojo tuos žodžius pats sau. Pripažino, kad tokia tai tikroji padėtis. Savo laimingumą jis dėvėjo lyg kaukę, o mergina nubėgo pievele nešina ta kauke, ir nenuėisi juk prie jos durų, nepasibelsi ir nepaprašysi sugrąžinti.

Nedegdamas šviesos ėmė vaizduotis, kaip atrodo šis

kambarys. Lovoje gulinti žmona, neapsiklojusi ir sušalusi, tartum kūnas, pavaizduotas ant antkapio: akys įremtos į lubas, sustingusios, lyg pririštos prie jų nematomais plieno siūlais. O ausyse — mažos kriauklelės, — standžiai sugrūsti antpirščio dydžio radijukai, ir elektroninis garsų okeanas, muzikos ir kalbų, kalbų ir muzikos, vis skalaujančios ir skalaujančios nemiegančio jos proto krantus. Iš tikrųjų kambarys tuščias. Kasnakt bangos atplaukdavo ir nusinešdavo ją ant aukštų garso keterų, nuplukdydavo plačiai atmerktomis akimis ryto link. Dvejetą pastarųjų metų nebuvo nakties, kad Mildred nebūtų maudžiusis toje jūroje, kad nebūtų smagiai nėrusi į ją dar ir dar kartą.

Nors kambaryje buvo šalta, Motegas jautė, kad negali kvėpuoti. Jis nenorėjo atitraukti užuolaidų ir atverti stiklinių durų, kad į kambarį neįsibrautų mėnulis. Todėl jausdamasis, jog tetrauks tik valandą be oro, apgraibomis nusigavo prie savos atskiros, atklotos šaltos lovos.

Dar neužkliuvęs koja už daikto ant grindų, jis jau žinojo, kad užklius už to daikto. Gana panašų jausmą patyrė prieš sukdamas už kampo ir kone susidurdamas su mergina. Koja, siunčianti pirmyn virpesius, net ir siūbuodama sugavo nedidelės kliūties ant tako atgarsį. Pėda spyrė. Daiktas dunkstelėjo ir nučiuožė tamsoje.

Jis stovėjo labai tiesiai ir klausėsi ant tamsios lovos gulinčio žmogaus nežvelgiamoje naktyje. Iš šnervių sklido visai silpnas kvėpavimas, tegalįs suvirpinti nebent lapelį, juodą pūkelį ar vienintelį plauką.